

רמב"ם

הלכות יבום וחליצה

הלכה	פרק א
א	מצות עשה מן התורה שייבם אדם אשת אחיו מאביו בין מן הנשואין בין מן האירוסין אם מת בלא זרע שנאמר ובן אין לו יבמה יבוא עליה. ומן התורה א"צ לקדש יבמתו שזו אשתו היא שהקנו אותה לו מן השמים. אלא יבוא עליה וכתובתה על נכסי בעלה שמת.
ב	לא רצה לייבם או שלא רצתה היא. ה"ז חולץ לה ואח"כ תהיה מותרת להנשא לאחר ומצות עשה מן התורה לחלוץ אם לא רצה לייבם שנאמר וחלצה נעלו וגו'. ומצות יבום קודמת למצות חליצה.
ג	זה שנאמר בתורה ובן אין לו אחד הבן ואחד הבת או זרע הבן או זרע הבת הואיל ויש לו זרע מ"מ. ובין מאשה זו בין מאחרת ה"ז פוטר את אשתו מן החליצה ומן הייבום. אפילו היה לו זרע ממזר או עובד כו"ם ה"ז פוטר את אשתו מן החליצה ומן הייבום.
ד	אבל בנו מן השפחה ומן הכותית אינו פוטר את אשתו שזרע הבא מן השפחה עבדים והבא מן הכותית כותי וכאילו אינם. הרי הוא אומר בשפחה האשה וילדיה תהיה לאדוניה מלמד שולדה כמותה. ובכותית הוא אומר כי יסיר את בנך מאחרי מסיר אותו מליחשב בקהל. ואע"פ שנשתחרר בנו מן השפחה או נתגייר בנו מן הכותית הרי הן כשאר הגרים והמשוחררין ואינם פוטרין את אשתו. הרי שהיה לו בן מן השפחה שלו ושחררו ושחררה ונשאה ומת בלא זרע הרי זו תתייבם לאחיו ואע"פ שבנה ממנו קיים שכבר שחררו.
ה	מי שמת והניח אשתו מעוברת. אם הפילה אחר מותו הרי זו תתייבם. ואם ילדה ויצא הולד חי לאויר העולם אפילו מת בשעה שנולד הרי אמו פטורה מן החליצה ומן היבום. אבל מדברי סופרים עד שיודע בודאי שכלו לו חדשיו ונולד לתשעה חדשים גמורים. אבל אם לא נודע לכמה נולד אם חי שלשים יום ה"ז ולד קיימא ופוטר נשי אביו מן החליצה ומן הייבום. ואם מת בתוך השלשים אפילו ביום השלשים בין שמת מחולי בין שנפל מן הגג או אכלו ארי ה"ז ספק נפל ספק בן קיימא וצריכה חליצה מדברי סופרים. אבל לא תתייבם.
ו	מי שיש לו אח מ"מ אפילו ממזר או עובד כו"ם בין קטן בין גדול משיצא ראשו ורובו לאויר העולם קודם שימות אחיו ה"ז זוקק את אשתו לייבום. ואם היה לו אח מן השפחה או מן הכותית אינו אחיו לדבר מן הדברים ואינו זוקק את אשתו. ואע"פ שהיתה לידתו בקדושה הואיל והיתה הורתו שלא בקדושה אינו אחיו.
ז	אחים מן האם אינן חשובין אחין (אלא לאבלות ולעדות אבל) לענין ירושה או לענין יבום וחליצה הרי הן כמי שאינן. שאין אחוה אלא מאב.
ח	גרים שנתגיירו ועבדים שנשתחררו אין להן אחוה כלל והרי הן כזרים זה לזה ואפילו אחד מהם הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה הרי הן כזרים. ואפילו תאומים ונולדו בקדושה אין ביניהן אחוה עד שתהא הורתן ולידתן בקדושה.
ט	מי שהיו לו נשים רבות ומת. ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת את השאר ואינו מייבם לשתים שנאמר אשר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים. וכן אם היו לו אחים רבים אחד מהן חולץ או מייבם לאחת מן היבמות ויותרו שאר הצרות.
י	היו ביבמות אלו כשרות לכהונה ופסולות. אם היה מייבם מייבם לאי זו שירצה. ואם היה חולץ יחלוץ לפסולה כדי שלא יפסול את הכשרה לכהונה בחליצה.
יא	מתו לו אחין רבים ונפלו נשותיהן לפניו אם אפשר לו לייבם את כולן מייבם ואם לאו חולץ כולן. או חולץ למי שירצה מהן ומייבם למי שירצה אחת מכל בית ובית.
יב	הכונס את יבמתו נאסרו צרותיה עליו ועל שאר האחין ואם בא הוא או אחד מהאחין על צרתה ה"ז עובר בעשה שנאמר יבמה יבא עליה ולא עליה ועל צרתה ולא הבא מכלל עשה עשה. וכן החולץ ליבמתו נאסרה החלוצה היא וכל צרותיה על החולץ ועל שאר אחין. וכולן אסורות עליהן מד"ס כשניות. שמאחר שמת אחיו בלא ולד נסתלק איסור ערוה מעל כל נשיו לפיכך תופסין בהן הקידושין כשניות.

רמב"ם

- יג** החולץ ליבמתו כשם שהיא אסורה עליו כך קרובותיה אסורות עליו. כגון אמה ובתה. וכן היא אסורה לבנו ולאחיו. ואפילו שניות שלה אסורות כגון בת בת בתה. וכן היא אסורה לבן בן בנו. כללו של דבר הרי היא כאשתו שגירשה. וכן אם מתה יבמתו ועדיין היא זקוקה לו אסור בקרובותיה כאילו היתה אשתו ומתה תחתיו. וכל האיסורין האלו מדבריהן. ומותר אדם לישא אחות צרת חלוצתו ושאר קרובותיה.
- יד** אסור ליבם לישא קרובת זקוקתו כגון אמה או בתה עד שייבם אחד מאחיו לה או יחלוץ לה ותסור זיקתו מעליה וישא אמה או בתה או שאר קרובותיה. אע"פ שהן כולן אסורות על אחיו שחלץ או יבם כמו שבארנו.
- טו** הכונס את יבמתו וגירשה אם רצה להחזיר יחזיר מפני שהיא אשתו לכל דבר ולא נשאר עליה שם איסור מפני אחיו כלל לא מדברי תורה ולא מד"ס.
- טז** כבר בארנו בהלכות אישות שבן תשע שנים ויום אחד ביאתו ביאה ודבר זה הלכה מפי הקבלה. לפיכך יבם קטן שבא על יבמתו אם היה בן תשע שנים ויום אחד יקיים. אבל אינו חולץ עד שיגדל ויבדק שהרי איש כתוב בפרשה לענין חליצה. ואם היה פחות מזה אין ביאתו ביאה. וביאת בן תשע שנים אינו קונה קנין גמור. לפיכך אין יבמתו נותרת לזר עד שיבא עליה אחר שהגדיל או עד שתחלץ כמו שיתבאר.
- יז** וכן היבמה הקטנה אם רצה היבם לייבם אותה מייבם אבל אינה חולצת עד שתגדיל ותבדק. ואפילו נבעלה אחר י"ב שנה אינה חולצת עד שתבדק וימצאו בה הסימנין.
- יח** כשם שאין היבם חולץ עד שיעשה איש כך אין היבמה חולצת עד שתעשה אשה גדולה. ויבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה.
- יט** היבמה לא תתייבם ולא תחלוץ עד שתמתין תשעים יום חוץ מיום המיתה ומיום היבום ומיום החליצה כשאר כל הנשים. ומפני מה לא תחלוץ בתוך תשעים יום מפני שאינה ראויה ליבום ונאמר אם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו וחלצה נעלו וכו' בעת שהיא עולה ליבום עולה לחליצה וכל זמן שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה. ואם יבם אותה או חלץ בתוך השלשה חדשים הואיל ואינה מעוברת הרי זו נפטרה ואינה צריכה כלום.
- כ** החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה אם היה ולד של קיימא ה"ז כמי שלא נחלצה לו מעולם ומותרת לכהונה ומותר בקרובותיה. ואם הפילה או שלא שהה שלשים יום אחר שנולד חוזר וחולץ לה הוא או אחד מאחיו שחליצת המעוברת אינה חליצה וביאת המעוברת אינו יבום.
- כא** לפיכך הכונס או החולץ ליבמתו המעוברת לא תנשא צרתה עד שתלד זו שאין הולד מתיר עד שיצא לאויר העולם.
- כב** הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת מפרישין אותן וממתינין לה. אם הפילה יחזור ויקיים. ואם ילדה אפילו מת ביום שנולד ה"ז מוציאה בגט וחולץ לה ואח"כ תהיה מותרת לאחרים. ואם נתקיים הולד ל' יום אחר שנולד ה"ז ולד של קיימא ואינה צריכה ממנו גט מפני שהיא ערוה עליו.
- כג** ילדה לאחר ששה חדשים משנתייבמה ולד של קיימא ה"ז הולד ספק אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון לפיכך יוציא בגט והולד כשר. ואם בא עליה אחר שילדה הבנים שיבאו אחריו ספק ממזרים.
- הלכה פרק ב**
- א** מדברי סופרים שלא יבא היבם על יבמתו עד שיקדש אותה בפני שני עדים בפרוטה או בש"פ וזהו הנקרא מאמר. ואין המאמר קונה ביבמה קנין גמור כמו הביאה והעושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה לא עשה כלום שאין האשה מתקדשת אלא ברצונה. וקטנה מן האירוסין אין עושין בה מאמר אלא מדעת אביה.
- ב** וכשם שהוא מקדש את יבמתו כך הוא מברך ברכת נישואין בעשרה וכותב כתובה כדין כל נושא אשה. הבא על יבמתו ולא עשה בה מאמר קנה קנין גמור וא"צ לחזור ולקדש אחר הבעילה ומכין אותו מכות מרדות וכותב לה כתובה.
- ג** הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון. בין שהיה הוא מזיד והיא שוגגת או אנוסה. בין שהיתה היא מזידה והוא שוגג או אנוס. בין שהיתה ישינה בין שהיתה ערה (בין שבא עליה כדרכה בין שלא כדרכה). אחד המערה ואחר הגומר קנה.

רמב"ם

- ד** בד"א שנתכוון לבעול אבל (אם נפל מן הגג ונתקע בה או) שבא עליה שכור שאינו מכיר כלום או ישן לא קנה. נתכוון לדבר אחר והטיח ביבמתו לא קנה. להטיח בבהמה והטיח ביבמתו קנה שהרי נתכוון לשום בעילה מכל מקום.
- ה** יבמה שנתבמה ואמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי ואע"פ שהוא אומר בעלתי וגירשה כופין אותו שיחלוץ הואיל וקידם וגירשה בגט ואם עדיין לא גירש כופין אותו שיבעול או יחלוץ ויוציא בגט. גירשה לאחר שלשים יום והיא אומרת לא נבעלתי מבקשים ממנו שיחלוץ לה. ואם היה מודה שלא בעל כופין אותו לחלוץ. היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי אינה צריכה חליצה שאין זה נאמן לאוסרה על כל אדם אחר שכנסה.
- ו** מי שמת והניח אחים רבים מצוה על הגדול לייבם או לחלוץ שנאמר והיה הבכור אשר תלד. מפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בבכור שבאחין כלומר גדול האחין יקום על שם אחיו המת. וזה שנאמר אשר תלד משמעו אשר ילדה האם ואין משמעו אשר תלד היבמה.
- ז** לא רצה הגדול לייבם מחזרין על כל האחין. לא רצו חוזרין אצל הגדול ואומרין עליך מצוה או חלוץ או יבם ואין כופין את היבם לייבם אבל כופין אותו לחלוץ.
- ח** אמר הגדול המתנינו לי עד שיגדיל הקטן או עד שיבא ההולך או עד שיבא החרש ונמלך בו ואם לא ירצה אני אייבם או אני אחלוץ אין שומעין לו. אלא אומרין לו עליך מצוה או יבם או חלוץ.
- ט** וכן אם היה הגדול במדינה אחרת אין אחיו הקטן יכול לומר על אחי הגדול הוא המצוה המתנינו לו עד שיבא אלא אומרין לזה שהוא כאן יבם או חלוץ.
- י** יבמה הראויה ליבום שלא רצתה להתייבם דינה כדין מורדת על בעלה וכופין את יבמה לחלוץ לה ותצא בלא כתובה. ואם הניח אחיו נשים רבות כל מי שתבעה היבם מהן ליבום ולא רצתה היא המורדת וחולץ לה ותצא בלא כתובה. ושאר צרותיה שלא נתבעו נוטלות כתובתן כשאר האלמנות.
- יא** היו היבמין רבים ותבע אותה הגדול ליבום והיא אינה רוצה בו ורוצה באחיו אין שומעין לה שמצוה בגדול לייבם.
- יב** אמר הגדול אני רוצה לא לייבם ולא לחלוץ. הרי אחי לפניך ותבע אותה אחד מן האחין ליבום והיא אינה רוצה בו ורצתה באח אחר והוא רוצה בה אין זו מורדת מאחר שנסתלק הגדול שמצוה בו הרי כולן שוין והואיל והיא רוצה באחד מהן והוא רוצה בה הרי זו לא מרדה. ולא עוד אלא אם היה אחד מהן במדינה אחרת ואמרה הרי אני ממתנת אותו עד שיבא וייבם אותי אבל זה אינו רוצה בו אין זו מורדת. ואומרים לזה שאינו הגדול התובע אותה אם תרצה לחלוץ לה וליתן לה כתובה חלוץ. ואם לאו הרי רצתה שתשב עד שיבא אחיך הואיל ואין לך דין קדימה עליו.
- יג** בא זה שתלתה בו ולא רצה בה חוזרין אצל זה שתבע אותה לייבם והיא אינה רוצה בו. ואומרין לה אין כאן מי שרצה לייבם אלא זה ומצות יבום קודמת. או תתייבם לו או תצא בלא כתובה כדין כל מורדת.
- יד** כל יבמה שאמרנו שדינה שתחלוץ ולא תתייבם הרי זו נוטלת כתובתה אם יש לה כתובה כשאר כל האלמנות. וכן אם היה יבמה מוכה שחין או שיש בו שאר מומי אנשים חולץ לה ונוטלת כתובתה. נולדו בה מומין כשהיא שומרת יבם נסתחפה שדהו אם לא רצה לייבם יחלוץ ויתן כתובה.
- טו** יבמה שנדרה הנייה מיבמה בחיי בעלה. או שנדרה הנייה מכל היהודים כופין אותו שיחלוץ לה ותטול כתובתה. ואם נדרה לאחר מיתת בעלה מבקשים ממנו שיחלוץ לה ואם לא רצה הרי זו מורדת. וכן אם נתכוונה בנדרה אפילו בחיי בעלה כדי שלא ייבם אותה אין כופין אותו לחלוץ אא"כ מרדה ותצא בלא כתובה.
- טז** יבמה שתבעה היבם לחליצה והיא אומרת איני חולצת ולא נוטלת כתובה אלא אשב בבית בעלי וכשאר כל האלמנות אין שומעין לה. שהרי הקנו אותה לזה מן השמים. רצה מייבם רצה חולץ ונותן כתובה. ולא עוד אלא אפילו אמרה אני ניזונת משלי ואשב עגונה כל ימי חיי אין שומעין לה. שהרי היבם אומר לה כל זמן שאת זקוקה לי אין נותנין לי אשה אחרת ואפילו היה נשוי אפשר שישא אשה אחרת או תהיה לו מריבה בתוך ביתו מפני היבמה.
- יז** יבמה שלא היה לה על בעלה כתובה מפני שהיתה אסורה עליו והרי היא מותרת ליבם כמו שיתבאר. אם רצה היבם לייבם מייבם ואין לה עליו כתובה כדרך שלא היה לה על בעלה. ודינה עם יבמה בתוספת כמו שהיתה עם בעלה. אבל אם לא כתב לה בעלה כתובה או שמכרה לו כתובתה או מחלה אותה צריך היבם לכתוב לה כתובה כשאר האלמנות.

רמב"ם

יח היבמה קודם שיבא עליה יבמה או קודם שיחלוץ לה הרי היא אסורה להנשא לזר שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר. ואם נשאת לאחר ובעל לוקה הוא והיא ומוציאה בגט. ואפילו היו לו כמה בנים ממנה ונאסרה עליו ועל יבמה ויבמה חולץ לה ואח"כ תהיה מותרת לאחרים.

יט נתקדשה לאחר לא נאסרה על יבמה אלא נותן לה הזר שקדשה גט ויבמה מייבם או חולץ. ואם היה יבמה כהן שאינו יכול לישא גרושה תצא מן הזר בגט כדי שלא יהא החוטא נשכר ויחלוץ לה יבמה.

כ חזר הזר שגירשה מן האירוסין ונשאה אחר שחלץ לה יבמה אין מוציאין אותה מידו. אבל אם גירשה מן הנשואין וחזר ונשאה אחר שחלצה מוציאין אותה מידו מפני שהיא דומה לאשת איש שנשאת ובא בעלה שהיא אסורה על זה ועל זה כמו שבארנו. והיבמה שזינתה והיא זקוקה לא נאסרה על יבמה אלא רצה חולץ רצה מייבם.

כא כל יבמה שהיא ספק מדבריהם אם יש עליה זיקת יבם או אין עליה זיקת יבם. כגון יבמה שילדה ולד שלא כלו לו חדשיו ומת בתוך שלשים יום שדינה שתחלוץ מספק מדבריהם כמו שבארנו. אם הלכה ונתקדשה לאחר קודם חליצה חולץ לה יבמה ותשב עם בעלה. ואם נתקדשה לכהן שהוא אסור בחלוצה אינו חולץ לה. שאין אוסרין על זה אשתו משום ספק דבריהן. גירשה הכהן או מת הרי זו חולצת ואח"כ מותרת לאחרים לכתחלה.

הלכה פרק ג

א האומר זה בני או שאמר יש לי בנים ה"ז נאמן ופוטר את אשתו מן החליצה ומן היבום.

ב אמר זה אחי או שאמר יש לי אחין אינו נאמן לאסור את אשתו ולהניחה זקוקה ליבם שהרי זה מתכוין לאוסרה לאחר מותו.

ג היה מוחזק שיש לו אחין ואמר בשעת מיתתו אין לי אחין אינו נאמן. וכן אם אמר על מי שהוחזק אחיו אין זה אחי אינו נאמן. לא היה מוחזק באחין ויצא קול שיש [שם] עדים שיעידו שיש לבעלה אחין והעדים במדינה אחרת. אפילו אמר הוא בשעת מיתתו אין לי אח הרי זו חוששת ותמתין עד שיבאו העדים שאמרו וישאלו.

ד מי שזנה עם אשה בין פנויה בין אשת איש ונתעברה ואמר זה העובר ממני הוא ואפילו היא מודה לו אע"פ שהוא בנו לענין ירושה הרי זה ספק לענין יבום. כשם שזינתה עם זה כך זינתה עם אחר ומאין יודע הדבר שזה בנו ודאי והרי אין לו חזקה אלא לעולם ספק הוא ולהחמיר דנין בו וחולצת ולא מתייבמת.

ה נאמן עד אחד להעיד ליבמה שמת בעלה ומתייבמת על פיו. או שמת יבמה או שניתן לבעלה בן להתירה לזר. אפילו עבד או אשה או עכו"ם מסיח לפי תומו מעיד במיתת היבם כמו שמעיד באשת איש להתירה כמו שביארנו בהלכות גירושין.

ו וחמש נשים שאין מעידות זו לזו שמת בעלה כך אין מעידין לה שמת יבמה. ודין עדות זו כדין אותה עדות לענין עדים שמכחישין זה את זה במיתת היבם ולכל דבר.

ז שתי יבמות שבאו ממדינת הים זו אומרת מת בעלי וזו אומרת מת בעלי זו אסורה מפני בעלה של זו וזו אסורה מפני בעלה של זו שאין יבמתה נאמנת להעיד לה שמת יבמה כמו שביארנו.

ח היה לאחת מהן עד שמת בעלה. זו שיש לה העד עומדת באיסורה שאינה אסורה מפני בעלה אלא מפני יבמה. וזו שאין לה עד מותרת שהרי העד שמת יבמה והיא נאמנת לומר שמת בעלי.

ט היה לזו בנים ולזו אין בנים זו שאין לה בנים אסורה וזו שיש לה בנים מותרת. היה להן יבם אחר כאן ה"ז מייבם לשתיהן.

י מת זה היבם שייבם אותן אסורות להנשא לזר כשהיו בתחלה. נתייבמו ונתגרשו הרי אלו מותרות לזר.

יא אף ע"פ שהאשה נאמנת לומר מת בעלי ותנשא או תתייבם אין היבמה נאמנת לומר מת יבמי שתנשא לזר הואיל והוא איסור לאו שמא יהיה קל בעיניה. וכן אין היבם נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו שמא עיניו נתן בה. ואין האשה נאמנת לומר מתה אחותי שתכנס לביתה. ואין האיש נאמן לומר מתה אשתי שישא את אחותה עד שיעידו שני עדים שמתה אחותה ואח"כ תכנס לביתה. שלא האמינו עד אחד אלא משום התרת עגונה כמו שביארנו.

רמב"ם

- יב** לפיכך האשה שהלכה היא ובעלה היא ויבמה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי. או שאמרה מת יבמי ואח"כ מת בעלי הרי זו אינה נאמנת. אבל אם הלכה היא ובעלה בלבד ובאה ואמרה ניתן לי יבם במדה"י ומת. בין שאמרה מת יבמי ואח"כ מת בעלי בין שאמרה מת בעלי ואח"כ מת היבם שניתן לי הרי זו נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.
- יג** האשה שהלכה היא ובעלה ובנה למדה"י ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת. שהרי היתה בחזקת היתר לזר בעת שהלכה. אמרה מת בני ואחר כך מת בעלי אינה נאמנת להתייבם וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת.
- יד** הלכה היא ובעלה בלבד ובאה ואמרה ניתן לי בן במדה"י ומת ואח"כ מת בעלי נאמנת ומתייבמת שהרי היתה בחזקת היתר ליבמה בעת שהלכה. אמרה מת בעלי ואח"כ מת הבן שניתן לי אינה נאמנת לפטור עצמה מן היבום ומן החליצה וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת.
- טו** בד"א כשהיתה פסולה לכהונה מתחלה כגון שהיתה גרושה או חללה או שאמרה במערה היינו כשמת. אבל אם אין הדבר כן אינה חולצת. שמא תחלוץ ויבואו עדים ויעידו שהדבר כמו שאמרה והבעל מת תחלה ונמצאת חליצה זו אינה כלום ותנשא לכהן ויראה הרואה אותה שחלצה ונשאת לכהן וידמה שהחלוצה מותרת לכהונה והוא אינו יודע בעדים שבאו. לפיכך לא תחלוץ ולא תתייבם אלא תשאר בחזקת זקוקה כשיצאה עד שיבואו עדים.
- טז** וכן אשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו שנים ואמרו לה מת בעליך הרי זו לא תחלוץ ולא תתייבם לעולם עד שיודע אם ילדה צרתה או לא ילדה. ולמה לא תחלוץ אחר ט' חדשים ממינת הבעל ותהיה מותרת לזר על כל פנים שאם ילדה צרתה הרי נפטרה זו ואם לא ילדה הרי נחלצה. גזירה שמא יודע אחר החליצה שילדה צרתה ולד של קיימא ונמצאת זאת שאינה חלוצה ותנשא לכהן אחר שנחלצה ויאמר הרואה שלא ידע בעדים שבאו שהחלוצה מותרת לכהן ויעיד שראה אותה נשאת לכהונה ע"פ ב"ד. לפיכך אם היתה אסורה לכהונה מתחלתה הרי זו חולצת לאחר תשעה ותנשא לזר. אבל זו הצרה שהיתה עם בעלה כשמת תמתין תשעים יום כשאר היבמות ותחלוץ או תתייבם ולא תחוש לצרתה שבמדינה האחרת הואיל ולא היה בעלה עמה במדינה.
- יז** האשה שמת בעלה והיתה לה חמות במדינת הים אינה חוששת שמא ילדה חמותה וכבר ניתן לה יבם במדינה אחרת. שלא גזרו בדבר זה. אלא נעמיד אותה על חזקתה והרי היא מותרת. והוא הדין לאשה שמת בעלה והיה לו בן במדינה אחרת הרי זו מותרת לזר ואין חוששין שמא מת הבן אלא העמד אותה על חזקתה.
- יח** יצאת חמותה מעוברת הרי זו חוששת ולא תנשא לזר עד שתדע מה היה סוף עיבור חמותה שמא נולד לה יבם קודם מינת הבעל.
- יט** האשה שהלך בעלה ובנה למדה"י ובאו ואמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך ונשאת ואח"כ נודע שחילוף היו הדברים תצא והולד כשר. אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעליך ונתייבמה ואח"כ נודע שהיו הדברים חילוף תצא והולד שנולד לפני השמועה או לאחר השמועה ממזר.

הלכה פרק ד

- א** כיצד מצות חליצה. היבמה הולכת אחר היבם במקום שהוא שם ובאה לדיינין. והן קוראין לו ונותנין לו עצה ההוגנת לו ולה. אם עצה טובה לייבם יועצין אותן לייבם. ואם עצה טובה לחלוץ כגון שהיתה היא ילדה והוא זקן או היא זקנה והוא ילד יועצין אותו לחלוץ.
- ב** וצריכין הדיינין לקבוע מקום שישבו בו ואח"כ תחלוץ שם בפניהם שנאמר ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים וגו'. לא נועדו ולא קבעו מקום אלא נקרו נקרה ונקראת היא והוא לפנינה וחלצו חליצתה כשרה.
- ג** ומלמדין אותה ואת היבם לקרות עד שהוא והיא יהיו רגילין ותהיה יכולה לקרות לא אבה בנשימה אחת. ואחר כך תאמר יבמי. כדי שלא יהיה משמע דבריה אבה יבמי.
- ד** ומאחר שתהיה רגילה לקרות אע"פ שלא קראה בנשימה אחת אין מקפידין על זה. אבל אם אינה יכולה מרגילין אותה עד שתדע.
- ה** והחליצה ביום ולא בלילה. ובפני שלשה שיודעין להקרות. ואם אחד מן השלשה גר פסול. ואפילו היה אביו גר ואמו ישראלית לא תחלוץ עד שיהיה אביו ואמו מישראל. ומצותה בה' כדי לפרסם הדבר ואותן השנים אפילו היו עמי הארץ.

רמב"ם

- י** כיצד חולצין מביאין לו מנעל של עור שיש לו עקב ואינו תפור בפשתן ולובשו בימין וקושר רצועותיו על רגלו. ועומד הוא והיא בפני ב"ד ומקרין ליבמה בלשון הקדש מאן יבמי וגו'. ואח"כ מקרין ליבם לא חפצתי לקחתה. ונועץ רגלו בארץ והיא יושבת ופושטת ידה בפני ב"ד ומתרת רצועות המנעל מעל רגלו וחולצת המנעל ומשלכת אותו לארץ ומשישט רוב העקב הותרה היבמה לזר.
- ז** ואח"כ עומדת ויורקת בארץ כנגד פניו רוק הנראה לדיינין. שמצות חליצה שיהיו שניהן עומדין בשעת קריאה ובשעת ריקה וצריכין הדיינין לראות הרוק היוצא מפיה. ואח"כ מקרין לה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל.
- ח** הכל בלשון הקדש שנאמר ככה בלשון הזה. וכל היושבין שם עונים אחריה חלוץ הנעל שלש פעמים. וצריך שתתכוין היבמה שתחלוץ לו ויתכוין הוא שיחלוץ לה. ויעשו מעשים אלו לשמן. והסומא אינו חולץ שנאמר וירקה בפניו ואין זה רואה הרוק.
- ט** נמצא סדר החליצה כך הוא קוראה היא תחלה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי. ואח"כ הוא אומר לא חפצתי לקחתה. ואח"כ תחלוץ. ואח"כ תרוק. ואח"כ תקרא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל.
- י** ואין הסדר מעכב אלא אם לא קראה בתחלה לא היא ולא הוא או שרקקה ואח"כ חלצה או שקראה ואח"כ רקקה חליצתה כשרה.
- יא** ולמה לא תחזור ותרוק על הסדר שמא יאמרו ריקה לבדה אינה כלום ואינה פוסלת מן האחין.
- יב** חלצה בלבד ולא קראה ולא רקקה חליצתה כשרה. ואצ"ל שחלצה וקראה ולא רקקה. או שחלצה ורקקה ולא קראה שחליצתה כשרה.
- יג** בד"א כשהיו יכולין לדבר שהרי הן ראויין לקרות אבל אלמת או אלם אינן חולצין ואם חלצו חליצתן פסולה. ואינן כחרש וחרשת שחלצו שלא עשו כלום. לפי שהחרש או החרשת אינן בני דעת.
- יד** רקקה בלבד שלא חלצה ולא קראה. או שרקקה וקראה ולא חלצה פסולה. קראה היא והוא ולא חלצה ולא רקקה לא עשה כלום שנאמר ככה יעשה לאיש. שהמעשה שהוא החליצה והרקקה היא שמועיל אבל הקריאה אינה מעכבת ואינה מועלת.
- טו** חלצה ורקקה וקראה והם יושבין או מוטין על צדיהן. או שהיה שרוך הנעל קשור על שוקו מן הארכובה ולמטה. או שחלצה בפני שלשה עמי הארץ שאינן יודעין להקרות וכן הסומא שחלץ חליצתו כשרה.
- טז** חלצה בלילה או שחלצה בפני שנים או בפני שלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול. או שהיה המנעל קשור למעלה מן הארכובה. או שהתיר הוא ושמטה היא או שהתירה היא ושמטה הוא. או שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא. או שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא. וכן קטנה שחלצה לגדול חליצתן פסולה. וכן אם חלצה בפני יחיד ואפילו בינו לבניה ובלילה הרי זו חליצה פסולה. אבל חרש שוטה וקטן שחלצו וכל החולץ למי שהיא פטורה מן החליצה ומן היבום אינה חליצה.
- יז** יבם שרגלו הימנית חתוכה אינו חולץ בשמאל ואם חלצה מעל שמאלו חליצתה פסולה. היתה רגלו עקומה לאחור או הפוכה על צידה או שהיה מהלך על ראשי אצבעות רגליו ה"ז אינו חולץ שהחולץ צריך לנעוץ עקיבו בארץ וזה אינו יכול ואם חלצה למי שרגלו כך הרי חליצתה פסולה.
- יח** ויבמה שידיה חתוכות חולצת לכתחלה ואפילו בשיניה שלא נאמר וחלצה בידה. חלצה במנעל של בגד אינה חליצה. אבל אם חלצה במנעל שאין לו עקב. או שהיה תפור בפשתן. או שהיה מנעל של שיער או של סיב או של שעם או של עץ או שהיה מנעל גדול שאינו יכול להלך בו או קטן שאינו חופה את רוב רגלו. או מנעל פרום שאינו חופה רוב הרגל או נפחת שאין מקבל רוב הרגל חליצתה פסולה.
- יט** חלצה בסנדל של עץ ומחופה עור או היתה קרקעיתו עור ולחיייו של שיער. או שחלצה סנדל של שמאל מעל רגלו הימנית. או שלא היה המנעל שלו או (שלא) היה גדול שיכול להלך בו. או קטן שחופה את רוב רגלו או נפרם שחופה את רוב הרגל או נפחת שמקבל רוב הרגל חליצתו כשרה.

רמב"ם

- כ** סנדל המוסגר והמוחלט ושל כו"ם שמניחין אותו ברגלי הצורה לא תחלוץ בו. ואם חלצה חליצתה כשרה. ואע"פ שהוא אסור בהנאה. אבל סנדל של תקרובת כו"ם ושל עיר הנדחת. או שנעשה למת שיקבר בו אם חלצה בו חליצתה פסולה שהרי אינו עומד להלך בו.
- כא** קרעה המנעל מעל רגלו או ששרפתו או שהיה לבוש שתי מנעלין וחלצה העליון אע"פ שקרעה התחתון עד שנתגלתה רגלו הרי זו חליצה פסולה.
- כב** יבמה שאכלה שום או גרגיר וכיוצא בהן מדברים שמרבין את הרוק והיה הרוק זב מפיה אינו כלום עד שיהיה הרוק מעצמו.
- כג** רקקה דם או שהיה שותת מפיה אינו כלום. ואם מצצה ורקקה כשר שאי אפשר לדם שנמצץ בלא צחצוחי רוק. רקקה וקלטתו הרוח קודם שיגיע לכנגד פניו כגון שהיתה ארוכה והוא קצר אינו כלום. ואם אחר שהגיע לנגד פניו אף ע"פ שלא הגיע לארץ כשר. וכן אם לא ראו הדיינין הרוק כשיצא מפיה כשר.
- כד** חליצה מוטעת פסולה. כיצד כגון שאמרו לו חלוץ לה ובכך אתה כונסה. או שאמרו לו חלוץ לה שזו מצוה היא ואינה מפסדת עליך כלום ואם תרצה אח"כ לייבם תייבם וכיוצא בדברים אלו פסולה. אבל אם הטעוהו ואמרו לו חלוץ לה ע"מ שתתן לה מאתים זוז או על תנאי כך וכך אע"פ שלא נתנה ולא נתקיים התנאי חליצתה כשרה שהרי נתכוון לחלוץ לה.
- כה** המוסר מודעא על החליצה חליצתו פסולה. לפיכך ראוי לדיינין לומר לו לבטל המודעא כדרך שעושיין בגט. לחצוהו ישראלים והכוהו עד שחלץ אם כדין עשו חליצתו כשרה. ואם שלא כדין עשו כגון שהיו הדיוטות או שטעו חליצתו פסולה. ואם העכו"ם אנסוהו מעצמן. אם היה הדין נותן שיחלוץ חליצתו פסולה ואם שלא כדין אינה חליצה.
- כו** כל מקום שאמרנו אינה חליצה או לא עשה כלום או אינה כלום הרי היא כאילו לא נחלצה לו ולא נאסרו עליו קרובותיה ולא נפסלה מן הכהונה ומותרת להתייבם. וכ"מ שאמרנו חליצתה פסולה נאסרו עליו קרובותיה ונפסלה מן הכהונה ונאסרה על האחין ואינה מתייבמת ואינה מותרת להנשא לזר עד שתחלוץ חליצה כשרה.
- כז** עברה ונשאת ה"ז חולץ לה חליצה כשרה והיא תחת בעלה ואין מוציאין אותה מידו.
- כח** יבמה שגדלה בין האחין הרי זו מותרת להתייבם ואין חוששין לה שמא חלצה לאחד מהן בינו לבינה ונפסלה עליהן. אבל אם ראינוה שחלצה נעלו של אחד מהן נפסלה שמא נתכוונה לחליצה וצריכה חליצה כשרה להתירה לזר.
- כט** גט חליצה שאנו כותבין לה אינו אלא מעשה ב"ד כדי שיהיה בידה ראייה שנחלצה ואין הדיינין חולצין אא"כ מכירין. לפיכך מי שראה זאת שנחלצה כותבין לה גט חליצה אע"פ שאינן מכירין שזו היא בת פלוני ואשת פלוני ושזה שחלץ לה אחיו הוא שהרי הדיינין שחלצה בפניהם הכירו זה ואח"כ חלצה: וזהו נוסח גט חליצה שנהגו בו העם
- ל** ביום פלוני כך וכך לירח פלוני שנת כך וכך לבריאת עלמא למניינא דרגילנא למימני בה במקום פלוני אנחנא דייני דמקצתנא חתימין לתתא במותב תלתא כחדא הוינא יתבין בבי דינא וסליקא לקדמנא פלונית ברת פלוני ארמלתא דפלוני. וקרבת לקדמנא גבר חד דשמייה פלוני בר פלוני. וכן אמרה לנא פלונית דא. פלוני בר פלוני דנא אחוה דפלוני בעלי מאבוה הוה דהוינא נסיבא ליה ושכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק. ובר וברת ירית ומחסין ומוקים שמא בישראל לא שבק. והדין פלוני אחוהי חזי ליבומי יתי. כען רבנן אמרי ליה אי צבי ליבומי יתי ייבם ואי לא יטלע לי רגליה דימינא קדמיכון ואשרי סיניה מעל רגליה וארוק באנפוהי. ואשתמודעוהו לפלוני דנא דאחוהי דפלוני מיתנא מאבוהי הוא ואמרנא ליה אי צבית ליבומי יתה יבם ואי לא אטלע לה קדמנא רגלך דימינא ותשרי סינך מעל רגלך ותרוק באנפך. ועני ואמר לנא לית אנא צבי ליבומי יתה. מיד אקרינוה לפלונית דא מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי. ואף להאי פלוני אקרינוהו ליה לא חפצתי לקחתה ואטלע לה רגליה דימינא ושרת סיניה מעל רגליה ורקת באנפוהי רוקא דאיתחזי לנא מפומה על ארעא. ותוב אקרינוה לפלונית דא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל. ואנחנא דייני וכל דהוו יתבין קדמנא ענינן בתריה חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל תלת זימנין. ומדאיתעביד עובדא דא קדמנא שרינוה לפלונית דא למהך להתנסבא לכל מאן דתצבי ואינש לא ימחה בידה מן יומא דנן ולעלם. ובעית מיננא פלונית דא גיטא דחליצותא דא וכתבנא וחתמנא ויהבנא לה לזכו כדת משה וישראל. פלוני בר פלוני עד. פלוני בר פלוני עד

רמב"ם

- לא** ומעידין עליו שלשה או שנים מן השלשה או שנים שראו החליצה אע"פ שאינן הדיינין שחלצה בפניהן כמו שבארנו. ואפילו אשה או עבד או קטן שהוא מכיר ונבון נאמנין לומר זה פלוני אחי פלוני וזו היא יבמתו וחולצין על פיהן. מה שאין כן בשאר עדיות של תורה בין לעדות ממון בין לעדות איסור. שזה דבר העשוי להגלות הוא אפשר לידע אמתת הדבר שלא מפייהן כענין שבארנו בסוף הלכות גירושין. ואם רצה היבם לייבם מקדש ומייבם וכותב לה כתובה כמו שהודענו: וזהו נוסח כתובת יבמין שנהגו העם
- לב** ביום פלוני כך וכך לירח פלוני שנת כך וכך למנין פלוני למנינא דרגילנא למימני במקום פלוני איך פלוני בן פלוני אתא לקדמנא וכן אמר לנא. אחי דמן אבא שכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת ירית ומחסין ומוקים שמא בישראל לא שבק. ושבק ההיא אתתא דשמה פלונית בת פלוני וחזי לי מן אורייתא ליבומי יתה כדכתיב בספר אורייתא דמשה יבמה יבא עליה. וצביאת פלונית דא ואתיבמת לפלוני בר פלוני יבמה לאוקומי שמא בישראל כדכתיב והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת וגו' וכתב לה פלוני יבמה לפלונית יבמתיה כסף זוזי מאתן דחזו לה דהוו כתיבין בכתובתה דכתב לה בעלה קדמאה ואוסיף לה מדיליה כך וכך ודא נדוניא דהנעלת ליה וכו' כשאר טופסי כתובות: טופס הכתובה
- לג** ביום פלוני כו'. איך פלוני בן פלוני אמר לפלונית בת פלוני בתולתא כלתא הוי לי לאינתו כדת משה וישראל ואנא במימר דשמיא אפלח ואוקיר ואסובר ואיזון ואפרנס ואכסי יתיכי כהלכות גוברין יהודאין דמוקרין ומסוברין וזנין ומפרנסין ומכסין ית נשיהון בקושטא ויהיבנא ליכי מוהר בתוליכי כסף זוזי מאתן דאינן מזוזי כספא כ"ה דחזו ליכי מדאורייתא ומזונייכי וכסותייכי וסיפוקייכי ומיעל עליכי כאורח כל ארעא. וצביאת פלונית דא והות ליה לאינתו לפלוני דנא ורצה והוסיף לה תוספת על עיקר כתובתה עד משלם כך וכך ודא נדוניא דהנעלת ליה כך וכך הכל נתקבל חתן זה ובא לידו ונעשה ברשותו וזקף הכל על עצמו כמלוה ורשו. וכן אמר לנא פלוני חתנא דנא אחריות כתובתא כולא עיקר כתובה ונדוניא ותוספת ושאר תנאי כתובה קבלית עלי ועל ירתי בתראי ועל כל שפר ארג נכסין וקנינין דאית לי תחות [כל] שמיא דקנאי ודעתיך אנא למיקנה ממקרקעי וממטלטלי אגב מקרקעי כולהון יהון אחראין וערבאין לכתובה דא כולא עיקר ונדוניא ותוספת לאתפרעא מנהון בחיי ובתר מותי ואפילו מגלימא דעל כתפאי וקנינן מפלוני דא מכל מאי דכתיב ומפרש לעילא קניין שלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסא דשטרי אלא כחוזק וכחומר כל שטרי כתובות הנוהגות בישראל וכהוגן וכתיקון רבותינו ז"ל וחתמנו על שטר כתובה זו בזמן הנזכר לעיל והכל בריר ושריר וקיים
- לד** ואם היתה כתובת אלמנה כותב פלונית אלמנתא. ואם היתה כתובת גרושה כותב פלונית הגרושה. וכן אם היתה שבויה כותב פלונית השבויה כדי שלא יכשל בה כהן. וכותב ויהיבנא ליכי מוהרייכי כסף זוזי מאה דאינן מזוזי כספא תריסר ופלגא דחזו ליכי וכו'.
- לה** כשכותבין גט יבמין או כתובת יבמין משרטט מקום הפסוקים שאסור לכתוב ג' תיבות בלא שרטוט. ויבמה שחלצה מותרת להנשא ביום חליצתה שהרי אינה חולצת עד שתשלים תשעים יום.
- הלכה פרקה ה**
- א** היבמה שנתן לה היבם גט כריתות פסלה ופסל את צרותיה עליו ועל שאר האחין שהרי נעשה כמי שחלץ לה. ואין הגט מועיל ביבמה אלא מדבריהן הואיל והגט מגרש אשת איש. וכל גט שפוסל אשתו מן הכהונה פוסל את יבמתו מן היבום ואינה מותרת לזר עד שיחלוץ לה.
- ב** המאמר אע"פ שאינו קונה ביבמה קנין גמור ואינה נעשית בו אשת איש גמורה צריכה ממנו גט ואינה ניתרת לזר אלא בחליצה.
- ג** כיצד העושה מאמר ביבמתו ואינו רוצה לבעול צריך לכתוב לה גט שהרי נתקדשה לו. וצריך לחלוץ לה כדי להתירה לזר. שאין היבמה ניתרת לזר אלא אחר בעילת היבם או אחר חליצה אבל הגט פוסלה לייבום ואינו מתירה לזר. והמאמר אינו קונה בה קנין גמור כמו הבעילה.
- ד** נתן מאמר ליבמתו וחזר ונתן גט למאמרו מה שעשה הרי בטלו והותרה. ויראה לי שלא הותרה אלא לאחיו אבל זה שנתן הגט אסורה היא לו.
- ה** נתן גט לזיקתו [ולא למאמרו] פסלה עליו ועל שאר האחין כמו שבארנו וצריכה גט למאמרו וחליצה להתירה לזר.

רמב"ם

המאמר שניתן ליבמה תחלה ולא קדמו דבר אחר ולא נעשה אחריו ד"א אלא שבעל אותה זה שנתן לה המאמר הוא הנקרא מאמר כשר. ואם קדמו גט או חליצה בין מיבם זה בין מיבם אחר בין בה בין בצרתה. וכן אם קדמתו בעילה בצרתה בין ממנו בין מאחיו. או שנעשה אחריו גט או חליצה בין בה בין בצרתה בין ממנו בין מאחיו. או שבעל או נתן מאמר אחר לצרתה בין הוא בין אחיו. או שנתן לה אחיו מאמר אחר או בעלה ה"ז נקרא מאמר פסול. בין המאמר שקדמוהו המעשים האלו בין המאמר שנתאחרו אחריו.

כיצד נתן גט או חלץ ליבמתו וחזר ונתן מאמר לה או לצרתה בין הוא בין אחיו. או שבא על יבמתו או נתן לה מאמר וחזר ונתן לה מאמר אחר לצרתה בין הוא בין אחיו. או שנתן מאמר ליבמתו וחזר אחיו ונתן לה מאמר אחר או בעלה ה"ז מאמר פסול בין המאמר הראשון בין המאמר האחרון.

נמצאת למד שהמאמר בין שקדמו מאמר אחר או גט או חליצה או בעילה. בין שקדם המאמר לאחד מאלו ה"ז מאמר פסול חוץ מן הנותן מאמר ובעל בעילה אחר המאמר שזו היא כהלכתה.

הבעילה שבוועל היבם את יבמתו תחלה או אחר מאמרו בה ולא קדמה ד"א נקראת בעילה כשרה. ואם קדמה מאמר מאחיו או גט בין ממנו בין מאחיו בין בה בין בצרתה. או שקדמה מאמר בצרתה בין ממנו בין מאחיו הרי זו נקראת בעילה פסולה.

החליצה שחולץ היבם ליבמתו תחלה אם לא קדמה ד"א נקראת חליצה מעולה. ואם קדמה גט או מאמר בין מיבם זה בין מאחיו בין בה בין בצרתה ה"ז נקראת חליצה פחותה.

יבמות רבות הבאות מבית אחד כיון שנבעלה אחת מהן בעילה כשרה או נחלצה חליצה מעולה הותרו הכל ונסתלקה זיקת היבם מעליהן. ואם נבעלה אחת מהן בעילה פסולה או נתן לה מאמר פסול נאסרו כולן ליבום וצריכה גט זו שנבעלה או שנתן לה מאמר. וצריכה חליצה [כל] אחת מהן להתירן לזר שאין זיקת היבום מסתלקת בבעילה פחותה.

נחלצה אחת מהן חליצה פחותה הותרה להנשא לזר זו שנחלצה אבל צרתה אסורה עד שתחלוץ גם היא או עד שיחלצו כל האחין לראשונה שנחלצה החליצה הפחותה. שאין חליצה פחותה מסלקת זיקת יבום מבית זה עד שתחזור על כל האחין או עד שתחלוץ כל אחת מהן.

כל יבמה שנבעלה ליבמה בין בעילה כשרה בין בעילה פסולה ואפילו בעלה אחר שחלץ לה בין הוא בין אחיו בין לשם אישות בין לשם יבמות. ואפילו בעל צרתה אחר שבעל בעילה כשרה בין הוא בין אחיו הרי זו צריכה גט שהרי נעשת אשת איש בבעילה. וכן כל יבמה שניתן לה מאמר בין מאמר כשר בין מאמר פסול הרי זו צריכה גט מפני המאמר כמו שבארנו ואח"כ יסור איסור המאמר.

כבר אמרנו שאין הגט דוחה היבמה דחייה גמורה וכן המאמר אינו קונה בה קנין גמור. אבל הבעילה קונה קנין גמור. והחליצה דוחה אותה דחייה גמורה. לפיכך גט אחר גט ביבמה או מאמר אחר מאמר מועיל [א]. אבל בעילה אחר בעילה וחליצה אחר חליצה אין האחרונה מועלת כלום. וכן גט או חליצה אחר הבעילה אינה כלום.

כיצד יבם שנתן גט ליבמתו וחזר ונתן גט לצרתה ה"ז אסור בקרובות שתיהן. וכן ב' יבמין שנתנו ב' גיטין ליבמה אחת זה אחר זה הרי זו כגרושה לשניהן ושניהן אסורין בקרובותיה ואחד מהן חולץ. וכן אם נתן גט ליבמתו וחזר ונתן אחיו גט לצרתה כל אחד אסור בקרובות זו שנתן לה הגט. וכן אם נתנו מאמר אחר מאמר כמו שבארנו. אבל היבם שחלץ ליבמתו וחזר וחלץ לצרתה בין הוא בין אחיו. וכן שתי יבמין שחלצו זה אחר זה ליבמה אחת אין חליצה אחרונה כלום ואין החולץ אותה באחרונה אסור בקרובותיה שזה כחולץ לשאר הנשים שאין לו עליהן זיקה.

וכן הבעל יבמתו וחזר בין הוא בין אחיו וחלץ לה או לצרתה אין חליצה זו כלום. וכן אם חזר אחיו ונתן גט לה או לצרתה אינו כלום. חזר אחיו ונתן לה מאמר או בעל לא עשה כלום מאחר שבעל אחיו תחלה קנה קנין גמור ואין הקידושין תופסין באשת איש. אבל אם נתן מאמר לצרתה או בעל צרתה צריכה גט ממנו כמו שבארנו.

שני יבמין שיבמו שתי יבמות הבאות מבית אחד ולא נודע מי יבם תחלה שניהן יוציאו בגט ויותר לזרים ואסורות ליבמין. לפיכך ראובן שהיה בירושלים ולו שתי נשים אחת בעכו ואחת בצור ושמעון אחיו בעכו ולוי אחיו בצור ושמעו שמת ראובן הדין נותן שלא ייבם אחד מהן עד שיוודע מה עשה אחיו שמא קדם ויבם. קדם אחד מהן ויבם אין מוציאין מידו עד שיוודע שאחיו יבם תחלה. רצה האחד לחלוץ קודם שידע מה עשה אחיו אין מונעין אותו.

רמב"ם

- יח** יבם קטן בן תשע שנים ויום אחד ביאתו כמאמר מן הגדול שאינו קונה קנין גמור. ומאמר בן תשע שנים ויום אחד אם נתנו בתחלה מועיל והרי הוא פוסל בו על הגדול אבל אם נתנו בסוף אינו כלום. וגיטו וחליצתו אינם כלום בין בתחלה בין בסוף.
- יט** כיצד בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו או שנתן לה מאמר תחלה פסלה על שאר אחין. אבל אם עשה הגדול מאמר ביבמתו וחזר בן תשע שנים ויום אחד ונתן לה או לצרתה מאמר לא עשה כלום ולא פסלה על אחיו הגדול. חזר בן תשע שנים ויום אחד ובא עליה או על צרתה אחר מאמר אחיו הגדול פסלה על הגדול כשני גדולים שעשו מאמר אחר מאמר כמו שבארנו.
- כ** בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו וחזר אחיו הגדול ובא עליה או חלץ או נתן גט לה או לצרתה הרי זה פסלה על הקטן. וכן אם חזר הקטן ובא על צרתה או בא אחיו האחר שהוא בן תשע שנים ויום אחד עליה או על צרתה נפסלה עליו כדין כל מאמר ומאמר.
- כא** בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו והגדיל ולא בא עליה משהגדיל צריכה גט וחליצה. גט מפני ביאתו שהיא כמאמר וחליצה להתירה לזר שהרי לא נבעלה בעילה שקונה קנין גמור. ואם בא עליה משהגדיל הרי זו צריכה גט בלבד.
- כב** אחד בן תשע שנים ויום אחד. ואחד בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות ולא נולדו בו סימני סריס כמו שבארנו בתחלת הספר.
- כג** קטנה שראויה למאן. והחרשת. אף ע"פ שקידושי שתיהן מדברי סופרים כמו שבארנו שני מיני קידושין הן. קטנה יש לה קידושין כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר. וקידושיה תלויין עד שתגדיל. וחרשת תקנו לה נישואין כדי שלא תשאר פנויה לעולם. לפיכך אם היו כל היבמות הבאות מבית אחד קטנות או חרשות ביאתה של אחת מהן פוטרת את כולן.
- כד** היתה אחת חרשת ואחת קטנה אין ביאת אחת מהן פוטרת את צרתה וכיצד תקנתן מלמדין הקטנה שתמאן וכונס את החרשת ואם רצה לגרשה כותב לה גט אחר שיבא עליה ותותר לזר.
- כה** היתה אחת פקחת ואחת חרשת ביאת הפקחת או חליצתה פוטרת החרשת. ואין ביאת החרשת פוטרת הפקחת שאין קידושיה אלא מדבריהן. וכן גדולה וקטנה ביאת הגדולה או חליצתה פוטרת הקטנה ואין ביאת הקטנה פוטרת את הגדולה.
- כו** היו שתיהן קטנות הראויות למאן ובא היבם על אחת מהן וחזר ובא או הוא או אחיו על השנייה לא פסל את הראשונה אבל מלמדין את השנייה שתמאן ויקיים זה יבמתו הקטנה שנבעלה תחלה.
- כז** וכן הדין בקטנה וחרשת שבא היבם תחלה על הקטנה וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לא פסל את הקטנה והחרשת צריכה גט. שביאת הקטנה מעולה מביאת החרשת. שהקטנה ראויה לאחר זמן לפיכך יקיים הקטנה שנבעלה תחלה.
- כח** בא היבם תחלה על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה פסל את החרשת. ומלמדין הקטנה שתמאן והחרשת יוצאת בגט.
- כט** היו אחת פקחת ואחת חרשת. בא היבם על הפקחת וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לא פסל את הפקחת והחרשת צריכה גט. בא היבם על החרשת וחזר הוא או אחיו ובא על הפקחת פסל את החרשת והחרשת יוצאה בגט. והפקחת בגט ובחליצה.
- ל** היו גדולה וקטנה ובא על הגדולה וחזר הוא או אחיו ובא על הקטנה לא פסל הגדולה ומלמדין את הקטנה שתמאן. בא על הקטנה וחזר ובא הוא או אחיו על הגדולה. מלמדין את הקטנה שתמאן ויקיים הגדולה שבעילתה קונה קנין גמור.
- הלכה פרק ו**
- א** יש אחין שראויין ליבום או לחליצה. ויש אחין שאינן ראויין לא ליבום ולא לחליצה ואין להם זיקה כלל אלא יבמתו מותרת לזר. ויש אחין שראויין לחליצה ואינן ראויין ליבום. ויש אחין שהן ראויין ליבום ואינן ראויין לחליצה.

רמב"ם

- ב** ואלו הם שאין להם זיקה כלל סריס חמה ואנדרוגינוס מפני שאינן ראויין לילד ולא היה להן שעת הכושר.
- ג** ואלו מייבמין ולא חולצין החרש והשוטה והקטן מפני שאין בהן דעת לחלוץ וכשיבם החרש אינו מוציא לעולם שבעילתו עושה אותה איש גמורה ואין גירושיו גירושין גמורין. ובן תשע שנים ויום אחד שיבם אינו יכול לגרש עד שיגדיל כמו שבארנו.
- ד** ואלו חולצין ולא מייבמין הספיקות כגון שהיתה ספק ערוה על אחיו ופצוע דכא וכרות שפכה וכיוצא בהן ממיני הסירוס והזקן ביותר שתשש כחו וכשל. ואם בעל סריס אדם קנה שהרי היתה לו שעת הכושר ומוציא בגט מפני שהוא אסור לבא בקהל. והטומטום חולץ ולא מייבם מפני שהוא ספק ואם נקרע ונמצא זכר רצה חולץ רצה מייבם ושאר האחין או חולצין או מייבמין.
- ה** יש יבמות שהן ראויות לחליצה או ליבום ויש יבמות שאינן ראויות לא לחליצה ולא ליבום ואין עליהן זיקה כלל ומותרות להנשא לזר ויש יבמות שהן ראויות לחליצה אבל לא ליבום ויש יבמות שהן ראויות ליבום אבל לא לחליצה.
- ו** ואלו שמתייבמות ולא חולצות החרשת והשוטה והקטנה לפי שאין בהן דעת לקרות ולהבין ואם רצה היבם לגרש החרשת בגט אחר שיבעול אותה ה"ז מגרש.
- ז** ואלו שחולצות ולא מתייבמות איסורי לאוין והשניות ואיסורי עשה כמו שיתבאר. וכל אשה שהיא ספק מגורשת חולצת ולא מתייבמת שמא יפגע בערוה שאשת אחיו שגירשה אסורה עליו משום ערוה אבל מי שהיא מקודשת לאחיו בספק קידושין הרי היא כשאר כל היבמות וחולצת או מתייבמת שאין כאן דבר לחוש לו. וכן אשת החרש זקנה ועקרה הרי הן כשאר כל היבמות רצה חולץ רצה מייבם שזקנה ועקרה היתה להן שעת הכושר.
- ח** ואלו הן שהן פטורות מן החליצה ומן היבום אשת סריס חמה ואנדרוגינוס ואשת השוטה ואשת הקטן ואילונית ומי שהיא ערוה. שנאמר ולא ימחה שמו מישראל פרט לסריס חמה ואנדרוגינוס ששם מחוי הואיל ואינן ראויין לילד מתחלת ברייתן הרי הן כמיין בפני עצמו. והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה ראויה לילד מתחלת ברייתה. לא תהיה אשת המת פרט לאשת שוטה וקטן מפני שאין להם אישות כלל. ולקחה לו לאשה פרט לערוה שאין לו בת ליקוחין.
- ט** כיצד יבמה שהיא ערוה על יבמה כגון שהיתה אחות אשתו או אמה או בתה הרי זו פטורה מן החליצה ומן היבום ואין לו עליה זיקה כלל שנאמר ולקחה לו לאשה ויבמה מי שראויה ללקוחין וקידושין תופסין בה היא זקוקה ליבם.
- י** היתה היבמה אסורה על יבמה איסור לאו או איסור עשה או שהיתה שנייה הרי זו חולצת ולא מתייבמת. ומפני מה צריכה חליצה מפני שיש בה לקוחין הואיל וקידושין תופסין בהן הרי הן זקוקות ליבם. ומן הדין היה שיתייבמו שהיבום מצות עשה וכ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת יבא עשה וידחה את ל"ת. אבל חכמים גזרו שלא יתייבמו חייבי לאוין ולא שניות גזירה שמא יבוא עליה פעם שנייה והרי ביאתה אסורה ואין שם מצוה שאין מצות עשה אלא ביאה ראשונה בלבד לפיכך אם עבר ובעל יבמתו האסורה לו משום לאו או משום עשה וא"צ לומר שנייה ה"ז קנה קנין גמור ומוציאה בגט והיא וכל צרותיה מותרות לזר שהרי נפטרו.
- יא** ויבמה שהיא אלמנה מן הנשואין ובא עליה כהן גדול לא נפטרה צרתה שאין עשה דוחה את ל"ת ועשה. והואיל ולא קנה מן התורה קנין גמור לא הותרה צרתה לזר עד שתחלוץ.
- יב** היתה היבמה ערוה על בעלה. כגון שעבר או טעה ולקח אחותו מאביו ונפלה לפני אחיו. אין זו אשתו שאין קידושין תופסין בה ואינה לא בת ייבום ולא בת חליצה. ואם היתה לה צרה חולצת [אין] מתייבמת. ואם היתה זו שהיא ערוה על הבעל מותרת ליבם ורצה היבם לישא אותה וליבם צרתה הרשות בידו.
- יג** היתה היבמה אסורה על בעלה משום לאו או משום עשה או שהיתה שנייה לבעל ולא היתה אסורה על היבם מצד אלו הצדדים הרי זו מותרת ליבם. חוץ ממחזיר גרושתו משנשאת ומת שהיא חולצת ולא מתייבמת. וכן יבמה שהיא ספק ערוה על היבם או ספק ערוה על בעלה הרי זו חולצת ולא מתייבמת. לפיכך מי שקידש אשה בספק קידושין ואח"כ מת אחיו שהיה נושא אחותה ונפלה לו ליבום שהיא ספק אחות אשתו הרי זו חולצת ולא מתייבמת ומוציא את אשתו בגט מספק ושתייהן אסורות עליו יבמתו מפני שהיא ספק ערוה וארוסתו מפני שהיא ספק קרובת חלוצתו שהיא כשנייה כמו שבארנו.

רמב"ם

- יד** מי שמת אחיו והניח שתי נשים האחת אסורה עליו משום ערוה והשניה אינה ערוה. כשם שהערוה פטורה מן החליצה ומן היבום כך צרתה פטורה ולא נפלה לו זיקה כלל על בית זה. שנאמר אשר לא יבנה את בית אחיו בית שיש לו לקוחין באי זה מהן שירצה הוא שיש לו עליו זיקה. ובית שמקצתו אינו יכול לבנותו שהרי אין לו בה לקוחין אינו בונה אפילו מקצתו שהוא מותר ונמצאת צרת הערוה עליו משום אשת אחיו שהרי אין לו עליה זיקה.
- טו** לפיכך ראובן שמת והניח שתי נשים האחת ערוה על שמעון ושתייהן ראויות ללוי אין לשמעון זיקה על בית זה. והרי שתייהן תחת זיקת לוי. ייבם לוי האחת מהן שהיא צרת ערוה של שמעון והיתה לו אשה אחרת ומת לוי ונפלו שתייהן לפני שמעון שתייהן פטורות מן החליצה ומן הייבום משמעון. האחת מפני שהיתה צרת ערוה. והשניה מפני שהיא צרתה. וכן הדין בצרת צרתה עד סוף העולם שכל אשה שאין לו עליה זיקה באיסור אשת אח עומדת לעולם.
- טז** וכן אשת אחיו שלא היה בעולמו הואיל ואין לו עליה זיקה שנאמר כי ישבו אחים יחדיו עד שישבו שניהן בעולם הרי זו ערוה עליו לעולם משום אשת אח ופטורת צרתה.
- יז** כיצד ראובן שמת והניח אשה ונפלה לפני שמעון ואחר שמת ראובן נולד לוי בין שנולד לוי קודם שייבם לה שמעון בין שנולד אחר שייבמה הרי אשת ראובן ערוה על לוי לעולם. לפיכך אם מת שמעון ונפלה זו וצרתה לפני לוי שתייהן פטורות מן החליצה ומן הייבום.
- יח** עשה שמעון מאמר ביבמתו אשת ראובן ומת קודם שיכנס אותה הרי לוי חולץ לצרתה ולא מייבם שאין המאמר קונה ביבמה קנין גמור כמו שבארנו.
- יט** אשה שזינתה תחת בעלה ברצון ובעדים ומת קודם שיגרשנה ונפלה לפני יבם הרי היא פטורה מן החליצה ומן היבום. וכן צרתה כאילו היתה ערוה על היבם מפני שטומאה כתובה בה כעריות שנאמר והיא נטמאה. אבל סוטה שמת בעלה קודם שישקנה מי המרים או שאינה בת שתייה אלא בת גירושין הרי זו חולצת ולא מתייבמת ואם היתה לה צרה הרי צרתה מותרת וחולצת או מתייבמת.
- כ** וכן שתי יבמות הבאות מבית אחד שהיתה האחת מהן שניה על היבם או מחייבי לאוין או מחייבי עשה או אילונית הרי צרתה מותרת וחולצת או מתייבמת. אבל החולץ ליבמתו והלכה אחות חלוצתו או אמה וכיוצא בהן ונשאת לאחיו ולו אשה אחרת ומת ונפלו שתייהן לפניו. כשם שקרובת חלוצתו אסורה עליו כך צרתה אסורה והרי שתייהן כשניות לו וחולצות ולא מתייבמות. ומפני מה אסרו צרת קרובת חלוצתו מפני שמתחלפת בצרת חלוצתו.
- כא** שתי יבמות הבאות מבית אחד שהאחת מהן ערוה על היבם והרי הערוה אילונית צרתה מותרת וחולצת או מתייבמת. הואיל והאילונית אינה בת יבום וחליצה הרי זו כמו שאינה. ונפלה זיקתו על צרתה בלבד. וכן אם גירש אחיו את הערוה או מיאנה בו קודם שימות. או שמתה בחיי בעלה ואח"כ מת אחיו הרי צרתה מותרת וחולצת או מתייבמת ואין אומרין הואיל ונעשת צרה לערוה שעה אחת תאסר לעולם שאין הצרה אסורה עד שתהיה צרת ערוה בשעת נפילה ליבום.
- כב** היתה זו שהיא ערוה על היבם מקודשת לאחיו שמת בספק או מגורשת ממנו בספק. או שהיתה קטנה הראויה למאן ולא מיאנה באחיו בחייו אע"פ שמיאנה ביבם צרתה חולצת ולא מתייבמת.
- כג** הלכה צרת ערוה ונשאת לאחר ואח"כ נמצאת הערוה אילונית. תצא הצרה מבעלה ומיבמה וצריכה גט מבעלה וחליצה מיבמה כדי להתירה לשוק.
- כד** יבם היבם הצרה מפני שדמו שהערוה אילונית ונמצאת הערוה שאינה אילונית תצא מיבמה בגט והולד ממזר.
- כה** שלשה אחין. שנים מהן נשואין שתי אחיות. ואחד מהן נשוי נכרית. מת הנשוי נכרית ואח"כ מת אחד מבעלי אחיות. הרי הנכרית חולצת ולא מתייבמת מפני שהיא צרת אחות אשתו בזיקת אחיו שמת אחרון. ולא עוד אלא אפילו גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו אחר שמת הנשוי נכרית ומת המגרש הרי הנכרית חולצת ולא מתייבמת הואיל ונעשית צרת אחות אשתו בזיקה שעה אחת. שאם תתיבם שמא יבא לייבם אותה ואפילו לא גירש זה שמת אחרון את אשתו.
- כו** ומפני מה לא גזרו דבר זה בנישואין שהרי צרת ערוה בנישואין אם גירש את הערוה ומת צרתה מותרת לייבם כמו שבארנו. מפני שאיסור צרת הערוה בנישואין ידוע לכל ואינן באין להתיר הצרה אם לא גירש הערוה. ואיסור צרת ערוה בזיקה אינה ידוע לכל ובאין להתיר הצרה ואפילו לא נתגרשה הערוה.

רמב"ם

- כז** ג' אחין נשואין שלש נשים נכריות. מת אחד מהן ועשה השני מאמר ביבמתו ומת קודם שיכנסו ונפלו שתיהן לפני היבם הרי אלו חולצות ולא מתייבמות. מפני שבעלת המאמר עליה זיקת שני יבמין. ונמצאת כאילו היא אשת שני מתים ודרשו חכמים ואמרו אשת המת ולא אשת שני מתים. לפיכך כל אשה שעליה זיקת שני יבמין חולצת ולא מתייבמת וכן צרתה ואיסורן מדברי סופרים.
- כח** ומפני מה לא יחלוץ לבעלת המאמר שעליה זיקת שני יבמין ויבם צרתה. גזרה שלא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד אחת חולצת ואחת מתייבמת ולפיכך אסרו אף צרתה.
- כט** עשה מאמר ביבמתו ונתן גט למאמרו ומת חזרה להיתרה שהמאמר שאסרה הרי בטלו ורצה חולץ רצה מייבם.
- ל** בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת כשהוא קטן ונפלה פעם שנייה לפני אחיו הגדול הרי זו חולצת ולא מתייבמת. שביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר מן הגדול כמו שבארנו ונמצא עליה זיקת שני יבמין.
- לא** מי שחציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון ומתו שניהם מתייבמת ללוי ואינה אשת שני מתים. אם קידושי ראובן קידושין אין קידושי שמעון כלום. ואם קידושי שמעון קידושין אין קידושי ראובן כלום.
- הלכה פרק ז**
- א** שנים מן האחין נשואין לשתי אחיות ומתו שניהם ולא נודע אי זה מהם מת ראשון. הואיל וא"א לייבם שתיהן והרי זיקה נפלה על שתיהן שתיהן חולצות ולא מתייבמות. ואפילו היתה אחת מהן אסורה על היבם משום שנייה או מחייבי עשה או מחייבי לאוין הרי אלו חולצות ולא מתייבמות. אבל אם היתה אחת מהן ערוה עליו כגון שהיתה אם אשתו או בתה. הרי אחותה מותרת לו ורצה חולץ רצה מייבם שהרי לא נפלה זיקתו על שתיהן שאין זיקה על הערוה.
- ב** היתה אחת מהן אסורה על יבם זה משום ערוה. והאחרת אסורה על היבם השני משום ערוה. האסורה לזה מותרת לאחיו והאסורה לזה מותרת לאחיו. שהרי נפלה זיקת כל אחד מהן על המותרת לו בלבד ורצה חולץ רצה מייבם לזו המותרת לו.
- ג** מת אחד מן האחין ונפלה אשתו לייבום ואח"כ מת שני ונפלה אשתו לייבום שהיא אחות הראשונה והרי שתיהן קיימות שתיהן חולצות ולא מתייבמות כמו שבארנו.
- ד** מתה האחרונה חזרה הראשונה להיתרה וחולצת או מתייבמת. מתה הראשונה הרי האחרונה באיסורה עומדת וחולצת ולא מתייבמת. שהרי לא היתה ראויה לייבום בשעת נפילתה. וכן אם קדם אחד מן האחין וחלץ לאחרונה הותרה הראשונה לשאר האחין שהרי הזיקה שאסרה אותה הסירה אחיו בחליצתו.
- ה** וכן אם היתה הראשונה ערוה על אחד מן האחין וקדם וייבם את האחרונה שהיא מותרת לו הותרה הראשונה לשאר האחין שהרי האחרונה שאסרה אותה עליהן נתייבמה למותר לה. אבל אם היתה האחרונה היא שאסורה על אחת מהן בלבד משום ערוה הרי הוא מייבם לראשונה ושאר האחין אסורין בשתיהן וחולצין ולא מייבמין כמו שבארנו. ואם קדמו וכנסו כל אחד אחת מן האחיות מוציאין אותן מהן.
- ו** ג' אחין ב' מהן נשואין לשתי אחיות מת אחד מבעלי אחיות ועשה השלישי ביבמתו מאמר ואח"כ מת בעל אחות השנייה. ונפלה האחות השנייה לפני האח השלישי ה"ז נותן גט לבעלת המאמר וחולץ לה. וחולץ לאחות האחרונה כדי להתירן לזר.
- ז** מת זה שעשה המאמר והיתה לו אשה אחרת ונפלו שתיהן לפני בעל האחות. בעלת המאמר פטורה מן החליצה ומן הייבום שהרי היא אחות אשתו. והאשה האחרת חולצת ולא מתייבמת. שאין המאמר קונה קנין גמור עד שיפטור את הצרה.
- ח** אחד מן היבמין שקידש אחות יבמתו אומרין לו המתן ואל תגרשנה ואל תשאנה עד שייבם אחיך או יחלוץ ליבמה זו הזקוקה לכולכם. חלץ לה אחיו או יבמה או שמת היבמה הרי זה יכנס ארוסתו. מתו אחיו כולם מוציא את ארוסתו בגט ויבמתו בחליצה. ואם מתה ארוסתו בין שמתה קודם מיתת האחין בין שמתה לאחר מיתת האחין חזרה היבמה להיתרה ורצה חולץ רצה מייבם.

רמב"ם

- ט** ג' אחין ב' מהן נשואין לב' אחיות ויש לכל אחת משתיהן צרה. ומתו הנשואין את האחיות ונפלו האחיות וצרותיהן לפני יבם אם חלץ לצרות נפטרו האחיות. אבל אם חלץ לאחיות לא נפטרו צרותיהן עד שיחלצו הצרות. מפני שחליצת אחיות חליצה שאינה מעולה. וחליצה שאינה מעולה אינה פוטרת את הצרה כמו שבארנו.
- י** יראה לי שכך הדין בשתי יבמות הבאות מבית אחד והאחת מהן אסורה על יבמה משום שנייה או מחייבי לאוין או מחייבי עשה. שאם חלץ לאסורה לא הותרה צרתה. חלץ לצרה הותרה האסורה.
- יא** ג' אחין ב' מהן נשואין ב' אחיות והשלישי נשוי נכרית. מת אחד מבעלי אחיות ויבם הנשוי נכרית את אשתו. ואח"כ מתה אשתו של שני. ואח"כ מת הג'. ונפלו ב' נשוי לפני השני (שאיין לו אשה) הרי אלו פטורות מן החליצה ומן הייבום. האחת מפני שהיתה אחות אשתו בשעה שמת אחיו הראשון נאסרה עליו לעולם משום אשת אח כדן אשת אחיו שלא היה בעולמו והנכרית משום צרתה.
- יב** וכן ב' אחין נשואין לב' אחיות ומת אחד מהן. ואח"כ מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עולמית. הואיל ונאסרה עליו בשעת נפילה. אבל המגרש את אשתו והחזירה ומת הרי זו מותרת ליבם. ואע"פ שנאסרה עליו בחיי אחיו בשעה שגירשה הרי חזרה להיתרה. וכשמת אחיו בהיתרה היתה עומדת.
- יג** קטנה שהשיאה אביה וגירשה בעלה והחזירה ומת ועדיין היא קטנה הרי זו אסורה ליבם מפני שגירשה גירושין גמורין שהרי אביה השיאה. ואין חזרתה חזרה גמורה שאין קידושי קטנה קידושין גמורין כמו שבארנו.
- יד** והוא הדין למגרש פקחת ונתחרשה והחזירה ומת והניחה חרשת שהיא אסורה ליבם ואינה חולצת ולא מתייבמת. וצרת קטנה זו או חרשת זו חולצת או מתייבמת. ואם החזירה כשהיא קטנה או חרשת וגדלה או נתפקחה אצלו ואח"כ מת הרי זו מותרת ליבמה.
- טו** שני אחין נשואין לב' אחיות היו שתיהן קטנות הראויות למאן או חרשות ומת אחד מהן תצא משום אחות אשה ופטורה מן החליצה ומן הייבום. היו אחת גדולה ואחת קטנה ומת בעל הקטנה תצא משום אחות אשה ופטורה מן החליצה ומן הייבום. מת בעל הגדולה מלמדין הקטנה שתמאן בבעלה ותהיה גדולה זו מותרת ליבמה.
- טז** ב' אחין חרשין נשואין לב' אחיות פקחות או חרשות. או אחת פקחת ואחת חרשת. וכן ב' אחיות חרשות נשואות לב' אחים פקחין או חרשין או אחד פקח ואחד חרש ומת אחד מהן. אשתו פטורה מן החליצה ומן הייבום משום אחות אשתו. שהרי אין נישואי אחד מהן נישואין גמורין.
- יז** ב' אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין לשתי אחיות פקחות או אחת פקחת ואחת חרשת והרי הפקחת היא אשת הפקח. מת החרש תצא אשתו משום אחות אשה. מת הפקח הואיל ונישואי הפקח שמת נישואין גמורין וזיקת זה החרש גמורה ונישואי החרש אינן נישואין גמורין. ה"ז החרש מוציא את אשתו בגט מפני שאחותה זקוקה לו. ואשת אחיו הפקח אסורה לעולם שאינו יכול לכנוס מפני אחותה. ולא יחלוץ מפני שהוא חרש.
- יח** ולמה גזרו חכמים שיוציא זה החרש אשתו החרשת והן אינן בני חיוב אלא הרי הן כקטן אוכל נבילות שאין ב"ד מצווין להפרישו. אמרו חכמים אם תשב אשתו עמו נמצאת אחותה נשאת לזר ויאמרו נפטרה משום אחות אשה. לפיכך מוציא החרש אשתו בגט כדי שתהיה אחותה אסורה לעולם.
- יט** וכן ב' אחין פקחין נשואין לב' אחיות אחת פקחת ואחת חרשת. מת בעל החרשת תצא משום אחות אשה. מת בעל הפקחת מוציא את אשתו החרשת בגט ואת אשת אחיו בחליצה. מפני שהוא פקח ויכול לחלוץ.
- כ** ב' אחין אחד פקח ואחד חרש. החרש נשוי ב' נשים פקחות האחת מהן ערוה על הפקח ומת החרש שתיהן פטורות על כל פנים. אם נישואי הערוה נישואין הרי השנייה צרתה ופטורה. ואם אין נישואי הערוה נישואין כך לא יהיו נישואי צרתה נישואין.
- כא** היתה בתו וכיוצא בה חרשת ונשואה לאחיו הפקח צרתה חולצת ולא מתייבמת שאין נישואי החרשת נישואין גמורין.
- כב** כל מקום שאמרנו בהלכות אלו שתי אחיות אחת שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובתה וכיוצא בהן ענין הדברים שהן ב' נשים שהאחת מהן ערוה עם האחרת ואי אפשר לישא שתיהן משום ערוה. וכן כל מקום שאמרנו אחות אשתו או אחות יבמתו אחד אחותה או אמה או בתה ענין הדברים אחת מקרובותיה שהן ערוה עמה.

רמב"ם

- א** מי שקידש אחת מב' אחיות ואין ידוע אי זה מהן קידש ומת ולו אח. אחד חולץ לשתייהן כדי להתירן לאחרים. היו לו ב' אחין אחד חולץ לאחת מהן בתחלה והשני מייבם לשנייה על כל פנים. אם זו היא שקידש אחיו הרי יבם אותה. ואם אינה אשת אחיו הרי נשא אשה משאר הנשים ואחותה שהיתה אשת אחיו כבר נחלצה. אבל לא יבם האחת תחלה שמא האחרת היא אשת אחיו ונמצא שנשא קרובת זקוקתו. קדמו שני האחים וכנסו שתי היבמות אין מוציאין אותן מידן.
- ב** שנים שקדשו שתי אחיות. זה אינו יודע אי זה קידש וזה אינו יודע אי זה קידש ומתו שניהן לזה אח ולזה אח זה חולץ לשתייהן וזה חולץ לשתייהן. לזה אח אחד ולזה שנים. היחידי חולץ לשתייהן בתחלה והשנים אחד חולץ ראשונה והשני מייבם. ואם קדמו וכנסו אין מוציאין מידן. ואפילו היו כהנים שהחליצה שחלץ היחידי מספק חלץ והחלוצה אסורה לכהן מדברי סופרים ובספק חלוצה לא גזרו.
- ג** היו לזה שני אחין ולזה שני אחין. אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחרת. ואח"כ האח השני של זה מייבם חלוצתו של זה. והאח השני של זה מייבם חלוצתו של זה. קדמו שניהן וחלצו לשתייהן לא ייבמו שני האחים האחרים. אלא אחד חולץ בתחלה ואחיו מייבם לשניה ואם קדמו וכנסו אין מוציאין מידן.
- ד** האשה שהיו לה בנים והיו לכלתה בנים ונתעברה האשה ונתעברה כלתה וילדו שתייהן במחבואה אחת ונתערבו שני הילדים והגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו כיצד הן ניתרות. בני הכלה חולצין לשתייהן תחלה ולא מייבמין שכל אחת מהן ספק שהיא אשת אחיו ותהיה מותרת לו. ספק שהיא אשת אחי אביו והיא ערוה עליו. אבל בני הזקנה או חולצין או מייבמין. שאם היא זו אשת אחיו הרי יבמה. ואם היא אשת בן אחיו מותרת להנשא לו שכבר נחלצה.
- ה** מתו הבנים הידועים של זקנה ושל כלתה והרי בני התערובות קיימין. בני התערובות לנשי בני הזקנה חולצין ולא מייבמין שהיא ספק אשת אחי אביו שהיא ערוה עליו. ספק אשת אחיו שהיא מותרת ליבמה. ולנשי בני הכלה אחד חולץ בתחלה ואחד מייבם על כל פנים. אם בן הכלה הוא שחלץ תחלה הרי חלץ אשת אחיו והשני מן התערובות הוא בן הזקנה ומותר לו לישא אשת בן אחיו אחר שנחלצה מיבמה. ואם זה שחלץ תחלה הוא בן הזקנה הרי חלץ לאשת בן אחיו ולא עשה כלום והשני מן התערובות הוא בן הכלה והרי יבם אשת אחיו.
- ו** מתו הבנים הידועים של זקנה ושל כלתה והרי בני התערובות קיימין. בני התערובות לנשי בני הזקנה חולצין ולא מייבמין שהיא ספק אשת אחי אביו שהיא ערוה עליו. ספק אשת אחיו שהיא מותרת ליבמה. ולנשי בני הכלה אחד חולץ בתחלה ואחד מייבם על כל פנים. אם בן הכלה הוא שחלץ תחלה הרי חלץ אשת אחיו והשני מן התערובות הוא בן הזקנה ומותר לו לישא אשת בן אחיו אחר שנחלצה מיבמה. ואם זה שחלץ תחלה הוא בן הזקנה הרי חלץ לאשת בן אחיו ולא עשה כלום והשני מן התערובות הוא בן הכלה והרי יבם אשת אחיו.
- ז** היה בן לראשון ובן לשני שלא מאשה זו שנשאת בתוך זמן ומת אחד מהן. הרי הבן הספק חולץ לאשת זה שמת או מייבם. שאם אחיו מאביו הוא הרי יבם את אשתו ואם אינו אחיו מאביו הרי אין ביניהן אחוה כלל לפיכך מותר לו לישא את אשתו.
- ח** מת הבן הספק אחד משני הבנים הודאין חולץ לאשתו תחלה והשני מייבם על כל פנים. אם אחיו הוא הרי יבם את אשתו. ואם אינו אחיו והוא בן האב האחר הרי נחלצה מאחי בעלה.
- ט** מי שהלך בעלה למדינה אחרת ושמעה שמת ונשאת ואח"כ בא הבעל הראשון ומתו שניהן ולזה אחין ולזה אחין. אחיו של זה זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין.
- י** חמש נשים שהיה לכל אחת מהן בן ידוע ונתערבו חמשתן וילדו כאחד במחבואה אחת חמשה בנים אחרים ונתערבו הילדים והגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו חמשה האנשים ונפלו חמש הנשים לפני חמשה הבנים הודאין שאין אחד מהן יודע אי זה היא אשת אחיו כיצד תקנתן. ארבע מהן חולצין לאחת תחלה והחמישי ישא זו שנחלצה ארבע חליצות על כל פנים.
- יא** כיצד אם אשת אחיו היא הרי יבם אותה. ואם אינה אשת אחיו הרי היא אשת אח אחד מארבעה והרי חלצו לה ארבעתן תחלה. וכן השנייה חולצין לה ארבעה והאחד מן הארבעה יהיה זה שנשא הראשונה והחמישי ישאנה. עד שנמצאו הבנים החמשה נשאו החמש נשים אחר שנחלצה כל אחת מהן ארבע חליצות.
- יב** ולעולם הזהר בכל הספיקות הללו בעיקרים אלו. שכל מי שנסתפק לך שמא בת חליצה היא לאיש זה או אינה צריכה לחליצה ממנו. אינה נותרת להנשא לזר עד שיחלוץ לה אותו האיש. וכל מי שישתפק לך שמא ביאתה אסורה על איש זה בין מדברי תורה בין מד"ס אינה מתייבמת לו. וכל שנחלצה חליצה מעולה או נבעלה בעילה כשרה הותרה צרתה לזר.

רמב"ם

ועל דרך זו תבין ותורה בכל הספיקות שיארעו לענין יבום וחליצה שהרי ביארנו כל העיקרין שעליהן תסמוך ותדע מי הוא שחולץ ומי הוא שמייבם ומי היא הפטורה מן החליצה ומן היבום ומי היא הראוייה לייבם.

יג